

# GYERMEKEK SZEXUÁLIS BÁNTALMAZÁSA

---

adatgyűjtésen, felmérésen, esetelemzésen alapuló  
jelentés a magyarországi helyzetről,  
a PANDÓRA SZELENCÉJE nevű nemzetközi projekt részeként

A jelentés szerzői

Horváth Éva ■ Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen (NANE) Egyesület

Lengyel Judit ■ Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata

Ónody-Molnár Dóra ■ Népszabadság

Tóth Melinda ■ Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata



A projektet az Európai Bizottság Bővítési Igazgatósága támogatja, az Újvidéki Újságíró Központ (Szerbia), a Stine Intézet (Horvátország), a Médiakezdeményezések (Bosznia-Hercegovina) és a Független Médiaközpont (Magyarország) valósítja meg.

NOVOSADSKA  
NOVINARSKA  
ŠKOLA

institut  
STINE

MEDIA  
INITIATIVES



Független Médiaközpont  
Center for Independent Journalism

# KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A Független Médiaközpont külön köszönetet mond a magyarországi jelentés elkészítéséhez a módszertan kidolgozásában, az adatszolgáltatásban és -rögzítésben, a felmérések lebonyolításában és a szakértői véleményezésben nyújtott értékes segítségükért a következő személyeknek és szervezeteknek:

Dr. Galajda Ágnes, Bírónők Egyesülete  
Horváth Brigitta, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata  
Kelecsényi Szabolcs, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata  
Dr. Kovács Zsuzsanna, Országos Gyermekegészségügyi Intézet  
Magony Sarolta, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata  
Dr. Mirnics Zsuzsanna, Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet  
Monostoriné Vass Anikó, Országos Rendőr-főkapitányság  
Papp Zsuzsanna, Kék Vonal  
Sajtóosztály, Országos Rendőr-főkapitányság  
Dr. Scheiber Dóra, Országos Gyermekegészségügyi Intézet  
Stinglincz Máté, Budapesti Corvinus Egyetem  
Dr. Szolnoki Nikolett, Vadaskert Gyermekpszichiátria  
Tóth József, Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata  
Varga Ferenc, Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet  
Dr. Virág György, Eszter Ambulancia  
Dr. Wirth Judit, Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen (NANE) Egyesület

Budapest, 2011. július 15.

MÓRICZ Ilona  
igazgató



# GYERMEKEK SZEXUÁLIS BÁNTALMAZÁSA – HELYZETKÉP

## 1. BEVEZETŐ

A 2011-ben készült felmérés a „Pandóra szelencéje” projekt részét képezi, mely egyidejűleg zajlott négy országban – Bosznia-Hercegovinában, Horvátországban, Magyarországon és Szerbiában. Az Európai Unió Bővítési Igazgatósága által támogatott nemzetközi projektben a gyermekvédelemben, az oktatásban és a médiában tevékenykedő szervezetek és szakemberek vesznek részt, hálózatot alkotva azon közös cél érdekében, hogy fellépjenek a gyermekek szexuális bántalmazása ellen.

A projekt keretében az említett négy országban készül egyidejűleg jelentés, amely az alábbi területek áttekintésére terjed ki: a gyermekek szexuális bántalmazásával kapcsolatos adatok összegzése, kérdőíves felmérés pedagógusok és tanulók körében, a szociális ellátórendszer tapasztalatai, a téma ábrázolása a médiában egy esettanulmány alapján.

## 2. TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁS ÉS NÉHÁNY KORÁBBI KUTATÁS ÖSSZEFOGLALÁSA

A törvényi szabályozás kifejtésére jelen írásban a terjedelmi korlátok miatt sajnos nincsen mód, így csak néhány problémás dolgot említünk meg, melyek relevánsak a későbbi elemzés szempontjából.

Speciális védelem csak a **tizenkét év alatti** gyerekeket illeti meg, akiket a törvény védekezésre képtelen személyeknek tekint, a velük való bármilyen szexuális kapcsolat bűncselekménynek minősül. A **tizenkettő és tizennyolc év közötti** gyerekek csak abban az esetben részesülnek speciális védelemben, ha a gyermek és az elkövető között a nevelés, felügyelet, gondozás vagy gyógykezelés kapcsolata áll fenn, vagy a sértettel szembeni szexuális visszaélést azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el. A joggyakorlat a tizenkét éven aluli sértettek kivételével az áldozat részéről aktív, minősített védekezést is elvár a támadóval szemben.

A gyerekek elleni szexuális bűncselekmények nagy része (az erőszakos közönség és fajtalankodás alapesetei, illetve a megrontás) tizenkét évnél idősebb sértett esetén magánindítványra üldözendő. Az elkövetőt nem köti az igazmondás, a sértett pedig megtagadhatja a vallomástételt, amit sokszor meg is tesz fenyegetettsége miatt, ebben az esetben a korábban tett vallomásai sem használhatóak bizonyítékként. További akadályt gördít a sértettek elé, hogy csak az esetet követő 30 napban tehetnek feljelentést.

A tizennyolc év alatti gyerekeket a **szexuális kizsákmányolástól** külön védi a törvény.

Korábbi kutatások tanúsága szerint számos technikai és taktikai hiányosságot lehet felfedezni a gyerekekkel való szexuális visszaéléses ügyek terén a rendőrség, illetve a bíróság részéről.

*Parti Katalin*<sup>1</sup> összesen 275 **gyermekpornográfiával** kapcsolatos ügyiratot elemzett, és megállapította, hogy a szakemberek általában bizonytalanok azzal kapcsolatban, hogy mi számít pornográfának. Az esetek 30%-ában a például az informatikai vagy orvosszakértőtől várta a bíróság, hogy megállapítsa, pornográf volt-e a felvétel, pedig ez egyértelműen jogi kérdés lenne.

---

1 Parti Katalin (2009): *Gyermekpornográfia az interneten*, Bíbor Kiadó, Miskolc

Diószegi<sup>2</sup> 2000 és 2003 között zajlott kutatásában **gyermek elleni szexuális visszaéléseket** vizsgált. A kutatás szerint a rendőrség az esetek felében semmilyen szabadságot korlátozó eljárást nem léptetett életbe az elkövetővel szemben. A gyerek áldozatokat az esetek 84%-ában több mint egyszer hallgatták ki, de olyan is volt, hogy hat-hét alkalommal kellett vallomást tenniük. Speciális, gyermekek kihallgatására alkalmas szobát mindössze egy esetben használtak.

A kutatás eredményeiből kiolvasható: a **bizonyítékok felderítése** közel sem volt kielégítő, nagyrészt a sértett tanú és a vádlott kihallgatásából állt, továbbá a pszichológus szakértő által megfogalmazott véleményből. Helyszíni szemlét az esetek 20%-ában tartottak, forró nyomon egy esetben sem indult nyomozás. Az eljáró hatóság rendszeresen alkalmazta a **szembesítés** gyakorlatát, mely a sértetteknek óriási megterhelést jelent, traumatizáló hatású lehet, ráadásul a kutatásban érintett esetek 100%-ában feleslegesnek bizonyult.

A kutatás rávilágít arra is, hogy a szexuális bűncselekményekkel kapcsolatban mindig felmerült **másfajta erőszak** is, de a nyomozás erre a legritkább esetben terjedt ki.

### 3. RENDŐRSÉGI ÉS BÍRÓSÁGI ADATOK ELEMZÉSE A 2006–2010 KÖZÖTTI IDŐSZAKRA VONATKOZÓAN

A következő megállapításokat a rendőrség és a bíróság által szolgáltatott adatok alapján tesszük, az elemzésnél figyelembe vesszük az ide vonatkozó tanulmányok megállapításait, illetve a témával foglalkozó civil szervezetek tapasztalatait. A számításokat Microsoft Excel programmal végeztük.

#### **A regisztrált bűncselekmények sértettjeinek száma és a bűncselekmények jellemzői**

2006 és 2010 között a **tiltott pornográf felvétellel való visszaélés**, erőszakos közöszlés, szemérem elleni erőszak, megrontás, üzletszerű kéjelgés elősegítése – tizennyolcadik életévét be nem töltött személy alkalmazásával, kerítés és szemérem sértés bűncselekmények kiskorú sértettjeinek száma majdnem a felére csökkent (1401-ről 696-ra). Ezt nagyrészt a tiltott pornográf felvétellel való visszaélés előfordulásában látható drasztikusan csökkenés magyarázza: 2010-ben huszadannyi eset sem került a rendőrség látóterébe, mint a 2006-ban (951-ről 45-re csökkent).

Növekedést láthatunk a **súlyosabb bűncselekményekért** elítéltek számában (az erőszakos közöszlés 79-ről 116-ra; a szemérem elleni erőszak 185-ről 244-re; a megrontás 159-ről 175-re nőtt 2006 és 2010 között), ami utalhat arra, hogy az igazságszolgáltatás és a rendvédelmi szervek kezdik komolyabban kezelni a problémát. Gyermekeprostitúcióval kapcsolatos ügyek ezzel szemben alig fordulnak elő (2006 és 2010 között 18 év alatti személlyel való üzletszerű kéjelgés elősegítéséért hét esetben indult eljárás, összesen tizenöt embert ítélték el), ezen a területen tehát óriási látencia mutatkozik.

A rendőrségi statisztikák szerint a bűncselekményeknek átlagosan 84%-át a családon kívül követik el, bár ez az arány fokozatosan változik: 2006-ban mindössze 7,2% volt a gyerekek ellen a családon belül elkövetett bűncselekmények aránya, 2010-re azonban már 25%, vagyis egyre több családon belül elkövetett bűncselekmény kerül a rendőrség látóterébe. Ez azonban még mindig nem közelíti meg az egyéb felmérésekből valószínűsíthető arányokat.

2 Diószegi Gábor (2005): *A gyermekkorú személyek sérelmére elkövetett, nemi erkölcs elleni bűncselekmények*. Letölthető: [http://www.remet.hu/cms/index.php?option=com\\_content&task=view&id=4&Itemid=4](http://www.remet.hu/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=4&Itemid=4). Letöltve 2011. június 20.

## Az elkövetők jellemzői

A rendőrségi adatok szerint az elkövetők többségének legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskola. Ez az adat a valóság tükrözése helyett inkább azt a jelenséget illusztrálja, hogy az alacsony társadalmi státuszú, szegényebb rétegek jobban a szociális ellátórendszer és a rendőrség szeme előtt vannak.

## A gyerekáldozatok jellemzői

A statisztikák szerint 2006 és 2010 között az áldozatok átlagosan 82%-a lány volt. A rendőrségi adatok szerint az öt év alatti korosztály ellen elkövetett bűncselekmények a legkevésbé felderítettek, a legkevésbé láthatóak. A tizenkét éven aluli sértettek aránya átlagosan 41%-os, ami arra hívja fel a figyelmet, hogy számos áldozat idősebb ennél, és nekik is szükségük lenne speciális védelemre.

## Az elkövető és az áldozat viszonya

A rendőrségi adatok szerint idegenek követnek el leggyakrabban szexuális jellegű bűncselekményeket gyerekek ellen, ez azonban mind a területen dolgozó szakemberek tapasztalatainak, mind a nemzetközi és hazai kutatásoknak ellentmond. Torzítás forrása lehet, hogy a rendőrségi statisztika „idegenként” kezel mindenkit a közeli családtagokon és a közvetlen szomszédokon kívül.

## Az ügyek alakulása

Ha az adatok alapján megvizsgáljuk, hogy a regisztrált bűncselekményekből mennyi jut el a vádemelésig, mennyi esetben ítélik el az elkövetőt, illetve hány esetben kap büntetést, akkor megállapíthatók hozzávetőleges trendek<sup>3</sup> arra vonatkozóan, hogy hol „vész el” az ügyek nagy része. E szerint a 2006–2010-es időszakban az ügyeknek átlagosan 64%-a jutott el a vádemelésig, és átlagosan 36–37%-ukban kapott büntetést az elkövető. Tehát az ügyek egy jelentős része még az előtt szűnik meg, hogy a vádemelés megtörténne, további jelentős részük pedig a vádemelés után, a bíróságon. Ha bűncselekmények szerint vizsgáljuk meg ugyanezeket az arányokat, akkor azt látjuk, hogy a „tiltott pornográf felvétellel való visszaélés” ügyekből jut el a legkevesebb a bíróságig, illetve a büntetésig, mindössze 20%, illetve 16%. Az arány megrontás esetén a legmagasabb, itt 58% jutott el a bíróságig és 50%-ban szabtak ki büntetést.

A **nyomozás megszűnésének okai** között hangsúlyosnak tűnik a „nem állapítható meg az elkövető kiléte”, illetve a „nem állapítható meg, hogy a bűncselekményt az elkövető követte el” kitétel. A 2010-es évet kivéve a kettő együtt átlagosan körülbelül a nyomozás megszűnésének több mint harmadát magyarázza. Ez az eredmény aláhúzza a nyomozás és a bizonyítékok gyűjtésének fontosságát.

Ha azt vizsgáljuk meg, hogy az egyes bűncselekményekért **milyen büntetéseket** kaptak az elkövetők, akkor azt látjuk, hogy átlagosan 39% kapott végrehajtandó börtönbüntetést és átlagosan 30% kapott felfüggesztettet. A felfüggesztett börtönbüntetést kapók aránya megrontás esetén aggasztóan magas (átlagosan 53%).

3 Azért csak trendek, mert ezek az ügyek egy éven belül sosem zárulnak le (a gyerekek elleni szexuális erőszakot vizsgáló ügyekben az ítélethozatalig átlagosan 3–3,5 év telik el), így például a rendőrségi statisztikában 2007-ben megjelenő bűncselekmény a bírósági statisztikában 2009–2010-ben jelenik meg.

## 4. A SZOCIÁLIS ELLÁTÓRENDSZER TAPASZTALATAI

Több magyarországi kutatásból is kiderült, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer nem működik megfelelően. Az igazságszolgáltatásban nem bevett gyakorlat, hogy a súlyosan vagy kevésbé súlyosan traumatizált gyerekek automatikusan segítséget kapjanak. A gyermekvédelem csak ritkán foglalkozik mélyrehatóan a gyerekek elleni szexuális visszaélésekkel, illetve ha mégis, akkor kevés eszközzel rendelkezik a veszélyeztető helyzet elhárítására, illetve a trauma feldolgozásának segítésére, valamint túlságosan ragaszkodik a bizonyíthatósághoz. Azok a gyerekek vannak legnehezebb helyzetben, akik a családjukban vagy intézményben válnak szexuális erőszak vagy prostitúció áldozatává.

### A megkérdezett szervezetek és intézmények

Magyarországon az Eszter Ambulancia foglalkozik célzottan és személyes segítségnyújtás keretében szexuális erőszakot túlélőkkel. Kifejezetten gyerekek és fiatalok részére áll rendelkezésre a Kék Vonal Ifjúsági és Gyerektelefon. A NANE Egyesület bántalmazott nők és gyerekek részére tart fenn segélyvonalat; illetve 2011 februárjától új, kifejezetten szexuális erőszak áldozatainak és segítőknek szóló segélyvonal jött létre. Az áldozatok jogi ellátásával, képviselővel a Patent Egyesület foglalkozik. Rajtuk kívül megkérdéztük még Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálatát (TEGYESZ) és a Vadaskert Gyermekpszichiátriát.

### Az érintettek száma

Számokban nagyon nehéz megragadni, hogy hány érintett van, illetve hogy hányan kérnek segítséget, mivel az állami és civil szervezetek nem vezetnek erre vonatkozó statisztikákat. De ha vezetnének is, az sem mondana sokat a valóban érintettek számáról, hiszen konzervatív becslések szerint is huszonnégyszeres látenciáról beszélhetünk a szexuális erőszakkal kapcsolatban, ami azt jelenti, hogy huszonnégy esetből átlagosan egy derül ki.<sup>4</sup>

Az Eszter Ambulancia évente 70–100 új esettel találkozik, ők azonban nem csak gyerekekkel foglalkoznak. A NANE Egyesület segélyvonala átlagosan havi két incesztushívást, a Kék Vonal átlagosan évi 126 szexuális visszaéléssel kapcsolatos hívást fogad, ami átlagosan havi tízet jelent. A hívók leggyakrabban 13–18 évesek, de előfordulnak idősebb, 18–24 éves segítségkérők is.

### Az érintettek mentális állapota

A gyerekek mentális állapota a szakemberek szerint nagyon változó lehet, nagyban függ például az elszenvedett erőszak jellegétől, gyakoriságától, a gyerek életkorától, és kapcsolatától az elkövetővel. Az eseménytől részben vagy egészen független faktorok (pl. a gyerek személyisége; megküzdési stratégiái; a támogató, szerető környezet, család megléte vagy hiánya; korábbi erőszak élmények) is nagyban befolyásolják, hogy mennyire jól tud a gyerek megbirkózni ez eseményekkel.

A Vadaskert szakemberei szerint a kisebb gyerekeknél alvászavar, bepisilés, bekakilás figyelhető meg tünetként, nagyobbaknál deviáns, antiszociális viselkedés, társak felé irányuló agresszió, tanulási zavarok, szorongás. Említik a szexuális erőszak jellemző tüneteként a túlzott szexuális érdeklődést és a szexualizált viselkedést.

A TEGYESZ tapasztalatai szerint a szexuális visszaélés gyerekekáldozatai gyakran érzelmileg és testileg is elhanyagoltak, veszélyeztetettek. Nem ritka a bántalmazás a családban, melyet a gyerekek, illetve az anya is elszenved. A gyerekeknek gyakran magatartási, érzelmi és kötődési problémáik vannak, szoronganak és depresszívek. Súlyos bántalmazások esetén poszttraumás tünetegyüttes (PTSD) és öngyilkossági készletések is előfordulhatnak.

4 Irk Ferenc (szerk.) (2004): *Áldozatok és vélemények*. OKRI, pp75.



## Milyen segítséget kapnak a gyerekek?

Mivel a kezelést gyakran a tünetekhez igazítják, így a gyerekeknek nyújtott terápiás segítség is sokféle lehet. A Vadaskert Gyermekpszichiátrián egyéni és csoportos módszerekkel is dolgoznak, a panaszoktól, illetve a tünetektől függően. A csoport lehet kognitív megközelítésű, önismereti, művészetterápiás. Gyógyszeres kezelésre általában nincs szükség. Az Eszter Ambulanciához fordulók is változatos terápiás ellátásban részesülhetnek, a néhány alkalomra szorítkozó krízisintervenciós terápiától a több évig tartó, mély feldolgozó terápiáig. A TEGYESZ befogadó otthonaiban a szexuális bántalmazással kapcsolatos gyanú felderítésével foglalkoznak. Erre korosztálytól függően különböző (elsősorban projektív) eljárások/módszerek állnak rendelkezésre – játék, művészet, mese és egyéb verbális és relaxációs terápiás módszerek bevonásával. Mivel a gyerekek itt viszonylag rövid időt töltenek (két hónap), a cél a bántalmazással kapcsolatos élmények feltárása, a szorongás csökkentése és a rendőrségi eljárásokra való felkészítés.

A segélyvonalas ellátásban konkrét terápiás segítségre nincs lehetőség. A NANE segélyvonalon meghallgatják és megerősítik a hívókat, információkat adnak át nekik (például a bántalmazás természetrajzáról és a jogi lehetőségekről) és szükség esetén továbbirányítják a hívókat. A Kék Vonal Ifjúsági és Gyerektelefon munkatársai meghallgatják a hívókat, lelki támogatást nyújtanak, a helyi szakemberekkel együttműködve intervenciós, illetve prevenciós beavatkozást szerveznek, és követik az egyes esetek alakulását.

## Milyen nehézségeket látnak a szakemberek?

A tünetek súlyosságához és a gyerekek sokféleségéhez mérten a nehézségek terén sem lehet egyetlen fajta tendenciát megragadni. Az Eszter Alapítvány szerint más nehézségekkel néznek szembe azok a szakemberek, akik nevelőotthonból származó, támogató háttér nélküli gyerekeket segítenek, mint azok, akik például egy gazdag és befolyásos család incesztus-túlélőjével foglalkoznak. Az elkövető ismerős volta számos nehézség forrása lehet mind a feldolgozás, mind a hatékony segítségnyújtás szempontjából. A Kék Vonal tapasztalatai szerint nehézséget okoz, hogy sok fiatal a szocializációból eredően normálisnak érzeke az egyenlőtlen párkapcsolatot, amiben esetleg él, és a szexuális visszaéléseket, melyeknek ki van téve. Szerintük fontos lenne a gyerekek és a velük foglalkozó szakemberek képzése, valamint az áldozatok megfelelő védelme, mert nagyon sokan félnek a feljelentés okozta változásoktól. A Patent Egyesület és a NANE Egyesület a törvényi szabályozás hiányosságaival és a szakemberek témában való járatlanságával is találkozik mint nehézséggel.

## 5. ISKOLAI FELMÉRÉS A SZEXUÁLIS VISSZAÉLÉSEKSEL KAPCSOLATBAN

A felmérést megelőzően a szexuális bántalmazás témakörében a négy ország szakértői által egyeztetett módszertan és tartalom alapján két kérdőív készült: az egyik a pedagógusok, a másik tanulók számára.

A **diákoknak** feltett kérdések kitérnek a következőkre:

- hallottak-e a gyerekek a témáról, találkoztak-e vele, beszéltek-e valakivel róla, mennyire tájékozottak; előfordult-e ilyesmi velük vagy a környezetükben élőkkel;
- az esetleges szexuális bántalmazás jellemzői (formája, gyakorisága, ideje, helye stb.);
- az áldozattá válás szempontjából fontos rizikótényezők;
- mit éreznének, hogyan reagálnának az adott helyzetben, kihez fordulnának segítségért;
- az internet világában előforduló veszélyforrások.

A **tanároknak** feltett kérdések kitérnek a következőkre:

- a szexuális bántalmazásra utaló jelek, tünetek, rizikótényezők;
- a pályájuk során előforduló esetek, és erre adott reakciójuk;
- szexuális bántalmazással kapcsolatos gyanú esetén a jelzés/feljelentés elmulasztásának okai;
- az iskolai szexuális abúzus kezelésére vonatkozó protokollok;
- a felelősség kérdése a gyermekek felvilágosítását illetően;
- személyes tapasztalatok és élmények.

## Az iskolák

A fővárosból nagy létszámú, belvárosi, hátrányos helyzetű gyerekeket tanító, külső kerületi, kertvárosi, kisebb létszámú iskolák, vidékről nagy- és kisvárosi, kistérségi, valamint falusi iskolák vettek részt a felmérésben.

Az iskolák többségénél sajnos már a telefonos kapcsolatfelvételkor elutasítással találkozunk, ami arra utal, hogy ezek az intézmények nem nyitottak a diákok ilyen jellegű problémáira. Azokban az iskolákban, amelyek nyitottak voltak a felmérésre, szívesen fogadták a kérdezőbiztosokat és gondoskodtak a diákokkal és a tanárokkal elvégzendő felmérés megfelelő körülményeiről.

## A felmérésről

A felmérésben kizárólag olyan tanulók vehettek részt, akiknek szülei írásos formában előzőleg hozzájárultak a kérdőív kitöltéséhez. A pedagógusok jelezték, előfordult, hogy azon családok gyermekei nem hozták vissza a szülői beleegyező nyilatkozatot, amelyeket valamilyen formában érint a téma, illetve felmerült a szexuális bántalmazás gyanúja.

A kérdőív kitöltése anonim módon történt. A kérdezőbiztosok figyelték a gyerekek tesztviselkedését (szorongásos tünetek), mely több esetben elárulta a témával kapcsolatos érintettségüket. Minden kérdezőbiztos beszámolt arról, hogy a gyerekeket foglalkoztatja a téma, de még sok helyen tabuként tekintenek erre.

A pedagógusok a felmérés után – melyet egy, a gyermekvédelemben dolgozó pszichológus végzett – részt vettek a szexuális abúzzsal kapcsolatos tájékoztató előadáson. Az előadás a szexuális abúzus fogalmáról, formáiról; a tünetekről; a rizikófaktorokról; a segítség lehetséges módjairól; illetve a gyermekvédelmi jelzőrendszerrel kapcsolatos teendőkről és nehézségekről szólt.

A pedagógusok nyitottak, de egyben bizonytalanok is voltak, nemcsak a témát, hanem a saját szerepüket illetően is. Kifejezték, hogy több lehetőséget szeretnének kapni ismereteik bővítésére képzéseken, fórumokon keresztül. Minden iskolában volt olyan pedagógus, aki konkrét esetben kért segítséget a pszichológustól.

## A TANULÓKKAL KAPCSOLATOS FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

A tizenegy iskolából összesen 446 felső tagozatos tanuló vett részt a felmérésben. A kérdőívet legnagyobb részben (76,9%) a 13–15 éves korosztályba tartozó tanulók töltötték ki, közülük is a legnagyobb arányban a 14 évesek (36,2%). Az összes vizsgálati személy 50%-a fiú, 49,3%-a lány, 0,7%-uk pedig nem válaszolt a nemére vonatkozó kérdésre.

A felmérésben részt vevő tanulók 63,3%-a él a vér szerinti szüleivel, 19,5%-a él egyszülős családban, 12,4%-uk valamely vér szerinti szülővel és annak új társával. Ezen kívül élnek még gyermekotthonban (1,8%) vagy valamely testvérük gondoskodása alatt állnak (0,2%).

## „Hallottál-e valaha a gyermekek szexuális bántalmazásáról?”

A megkérdezett tanulók többsége (86,7%-a) már hallott a gyermekek szexuális bántalmazásáról, elsősorban közvetett módon – televízióban (hírek, hírműsorok, filmek) vagy az interneten. Elhanyagolható százalékuk jelezte, hogy emellett a szüleikkel, rokonaikkal, tanáraikkal vagy barátaikkal való közvetlenebb beszélgetés kapcsán szerzett tudomást róla. A témáról ismerettel rendelkező gyermekek 46,6%-a már beszélgetett erről valakivel.

### A szexuális bántalmazás előfordulása a vizsgált tanulók mintáján

A kutatás során felvett adatok elemzéséből arra következtethetünk, hogy a megkérdezett diákok 17 százalékával történt szexuális bántalmazás vagy visszaélés. A tanulóknak átlagosan 9%-ával (lányok: 12%, fiúk: 5,5%) fordult elő, hogy egy felnőtt simogatta, vagy úgy érintette meg a testét, hogy attól ő kellemetlenül érezte magát.

A diákok 4%-a kapott már szerelmes üzenetet felnőtt személytől (lányok: 6%; fiúk: 2%) és 3%-uknak mutattak olyan fényképet, filmet, videót vagy újságot, amiben meztelen emberek szerepeltek. A gyerekek 3,4%-a jelezte, a felsorolt eseményeken kívül előfordult, hogy felnőttek szexuális együttlétre kérték vagy webkamerán mutogatták a nemi szervüket nekik.

A fent említett bántalmazások gyakoriságára vonatkozó kérdésre a tanulók válaszaiból a következő állapítható meg: a gyermekek 10,9 százalékánál egyszer; 6,4 százalékánál többször és 1,2 százalékánál folyamatosan megtörtént/megtörténik az esemény.

A diákok közül minden ötödik jelezte (21%), hogy kérte már arra felnőtt, hogy chateljenek vagy webkamerázzanak; fényképet vagy videót küldjenek magukról; illetve személyesen, titokban találkozzanak.

A bántalmazások többségében 12 és 14 éves (8,7%), valamint 10 és 12 éves kor között (4%) fordulnak elő.

A diákok a bántalmazások helyszínéül az otthonukat jelölték meg, és a „más háza” mellett kiemelték az interneten történő bántalmazásokat.

Azok a gyerekek, akikkel megtörtént a szexuális bántalmazás valamely formája, általában túrték a velük történetet és/vagy dühöt éreztek. Egy részük jelezte a szüleinek a történeteket.

### A tanulók ismeretei a szexuális bántalmazásról

A tanulók 30,1%-a nyilatkozott úgy, hogy környezetében van olyan gyermek, aki szexuális erőszak áldozata lett, és mesélt a vele történetekről. A válaszadók közül voltak olyanok, akikkel rokonok próbáltak szexuálisan visszaélni.

A diákok többsége nem érzi magát veszélyben a szexuális visszaélések szempontjából. Ha ilyen mégis megtörténne velük, megijednének, nyugtalanná válnának. E tapasztalatukat többségükben a szüleinek jeleznék vagy a barátaiknak mesélnék el. Kevesen fordulnának az iskolai ifjúsági felelőshöz vagy tanáraikhoz.

A tanulók többsége úgy véli, hogy:

- a nagyobb gyerekek általában szexuálisan nem bántalmazzák a kisebbeket;
- akik szexuálisan bántalmazznak gyerekeket, általában nem családtagok;
- a szexuális bántalmazás áldozatai nemcsak kislányok, hanem fiúk is lehetnek;
- a jó módú családok gyermekei is válhatnak szexuális bántalmazás áldozatává;
- a szexuális bántalmazók zöme fogyatékos vagy elmebeteg.

## A PEDAGÓGUSOKKAL KAPCSOLATOS FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

A felmérésben a tizenegy iskolából 206 pedagógus vett részt, a kérdőívet kitöltők többségében (39,4%) a 21–30 éve tanító, tapasztalt pedagógusok közül kerültek ki.

## A pedagógusok ismeretei a szexuális visszaélésről

A pedagógusok fele úgy nyilatkozott, hogy rendelkeznek bizonyos ismeretekkel a témáról (54%), de magas azoknak az aránya is, akik nagyon keveset tudnak erről (35,6%), noha régóta vannak a pályán (a 21 év felett tanítók 63,6% nyilatkozott így).

A pedagógusok úgy vélik, a gyermek fokozott szorongása, magatartászavara, gyenge iskolai teljesítménye, kiatvatlansága és a regresszió lehetnek a tünetei az esetleges szexuális bántalmazásnak. A rizikófaktorok tekintetében a szülők párkapcsolati problémáit emelték ki és úgy vélik, hogy az a gyerek, aki társait szexuálisan bántalmazza, vagy viselkedésében szexuális jellegű megnyilvánulások vannak, valószínűleg maga is áldozattá vált. A szegénységet és a szülők alacsony iskolázottságát kevésbé tartják rizikótényezőnek.

Úgy gondolják, hogy a gyermek nagyobb eséllyel válik áldozattá, ha kényszerítik (76,2%), ha nem megfelelő a szülői felügyelet (76,2%), ha elérhető a pornográf tartalom (64,6%), ha a szülők alkoholisták vagy droghasználók (63,1%), ha jelen van nevelőapja vagy más férfi a gyermek otthonában (56,8%), de hatása lehet az internetnek is (42,2%). A szülők és kortársak hatását, valamint a gyermek kíváncsiságát és tájékozatlanságát nem tartják befolyásoló tényezőnek.

## A szexuális abúzus jelzésével kapcsolatos dilemmák

A pedagógusok véleménye szerint a feljelentés elmulasztásában szerepet játszhat az, hogy a tanár fél a család és/vagy közösség bosszújától vagy a gyermeket félti annak családjától, úgy véli, hogy többet ártana, mint segítene; beperelhetik; nem bízik abban, hogy az iskola vezetése és a hivatalos szervek meg tudják oldani a problémát. Kevésbé játszik szerepet az, hogy nem tudja, kit kell értesítenie. A pedagógusok 64,5%-a nyilatkozta, hogy az iskolájuknak határozott álláspontja és eljárási rendje van a szexuális bántalmazással kapcsolatban.

## A szexuális abúzussal kapcsolatos felvilágosítás, tájékoztatás kérdése

A pedagógusok szerint a gyermekek felvilágosítása elsősorban a család feladata.

## ÖSSZEGZÉS

A felmérésből kiderül, hogy gyakran éri a gyerekeket szexuális zaklatás, visszaélés, hiszen minden hatodik jelezte, hogy tapasztalt ilyesmit. Érdemes azt is szem előtt tartanunk, hogy valószínűleg a szexuális zaklatásnak kevésbé kitett gyerekek szülei adtak csak beleegyezést a vizsgálathoz, és hogy a területen óriási látencia tapasztalható. A bántalmazás előfordulási helyét tekintve nemcsak a családok vagy a környezet veszélyessége körvonalazódott, hanem az is, hogy az internet újabb veszélyforrást jelenthet.

A pedagógusoknak vannak ismereteik a gyermekek szexuális bántalmazásáról, de ezek nem képeznek biztos alapot egy-egy gyanú megfogalmazására és eljárás elindítására. Bár az iskolák többségében létezik protokoll az ilyen esetek kezelésére, ez nem nyújt világos és biztos kereteket, támpontokat. Többen kételkednek az eljárás sikerességében, ez pedig gátolja, hogy jelzési kötelezettségüknek minden esetben eleget tegyenek.

Az iskolák egy része abszolút nyitott a témával foglalkozó képzésekre. Kiemelték az osztályfőnöki óra fontosságát, amely alkalmas lehet arra, hogy kötetlenebb formában a gyerekekkel feldolgozzák a témát, de emellett igényelnék a szakemberek (pl. pszichológus) segítségét, továbbá szexuális bántalmazással foglalkozó oktató filmeket és egyéb felvilágosító eszközöket. A kutatás szerint mind a pedagógusokat, mind a gyerekeket foglalkoztatják ezek a kérdések, de nincsenek keretek és módszerek ennek feldolgozására, és a téma sok bizonytalanságot is kelt bennük.

## 6. A RÁSONYSÁPBERENCSEN TÖRTÉNT GYERMEKBÁNTALMAZÁSI ÜGY MÉDIAÁBRÁZOLÁSÁNAK ELEMZÉSE

Az utóbbi évtizedek egyik legsúlyosabb ismertté vált gyerekbántalmazási ügyéről 2010. október elején jelentek meg az első tudósítások, az ügyészségi vádemelés bejelentését követően. Ezekben a napokban a hír végigsöpört a média jelentős részén. Beszámolt róla több nagy nézettségű kereskedelmi televíziós műsor, számos internetes portál, néhány vidéki lap és természetesen a bulvármédia is. Az ügygel még kétszer foglalkozott a média: 2010 decemberében (kevésbé intenzíven), amikor a szülőket kiengedték az előzetes letartóztatásból és 2011 májusában, az elsőfokú ítélet meghozatalakor. Az utóbbi esemény iránti médiaérdeklődés ismét jelentős volt, de ahogyan az első alkalommal, az egyes médiumok alapvetően az MTI tudósításait közölték röviden.

Érdekes jelenség, hogy az átfogóbb elemzéseket, a jelenségek mélyebb megértését segítő riportokat inkább megjelentető országos napilapok, komolyabb hetilapok nem foglalkoztak az esettel sem ebben az időszakban, sem később<sup>5</sup>. Ez azért figyelemreméltó, mert az ügy médiaábrázolása így a következőképpen jellemezhető:

- Az eset híre a lakosság széles köréhez juthatott el<sup>6</sup>.
- Az esetről csak a legáltalánosabb információk jutottak el a médiafogyasztók nagyobbik részéhez: a tényállás, az ügyészség lépése, a vád egyes részletei, a vádlottakkal kapcsolatos elmeorvosi álláspont, illetve a gyerekek helyzetét érintő néhány részlet.
- A média nagy részében az eset ismertetése nem ment túl a bulvár szintű feldolgozáson, bár megjegyzendő, hogy a történésekről meglehetősen visszafogottsággal számoltak be, és még a bulvárlapok is kerültek a túlzottan hatásvadász, sokkoló megközelítést. Ez a visszafogottság értékelhető pozitívnak is, de a jelenség értelmezhető úgy is, hogy ehhez az esethez többnyire úgy viszonyultak, mint az aznapra jutó „legérdekesebb” bűnügyi hírhez, amely ugyan rémisztőbb, mint a hasonló családon belüli gyerekmoleesztálási ügyek jó része, de valami miatt annyira nem ítélték különlegesnek, hogy tartósan vagy mélyebben foglalkozzanak vele.
- Szemben több nyugat-európai példával, a magyarországi média nem járult hozzá ahhoz, hogy ennek a feltehetően kivételesen brutális történetnek a mélyebb feldolgozásával és tartós napirenden tartásával ráirányítsa a közvélemény figyelmét a gyerekek kiszolgáltatottságára, a gyermekvédelmi rendszer vélelmezhető hiányosságaira, a megelőzés lehetőségeire és a lakókörnyezetben élők felelősségére.
- Egy újságíró<sup>7</sup> és egy műsorvezető<sup>8</sup> leszámítva, egyetlen médium sem veti fel a hatóságok, a gyermekvédelmi szolgálatok, a döntéshozók, a lakókörnyezet esetleges felelősségének kérdését, és egyetlen másik média-megjelenésben sem merül fel annak a kérdése, hogy az ehhez hasonló esetben hogyan lehetne hamarabb beavatkozni, hogyan lehet a gyermekvédelmi rendszert jobban működtetni.
- A rásonysápberencsi és a hozzá hasonló ügyek sajtómegjelenéseiben használt jelzők és a címadások alapján az a következtetés vonható le, hogy a szerkesztők és a tudósítások írói elítélik az ilyen bűncselekményeket, de olyasféle jelenségnek tarthatják, mint a távoli országokban történő természeti csapásokat, amelyek elkerülhetetlenül előfordulnak, és a társadalomnak a szörnyűlködésen kívül egyéb teendője nincsen.

5 A Magyar Hírlap kivételével, de ez a lap is csak az MTI tudósítás erősen rövidített változatát közölte. Az Index és az Origo később jelentetett meg riportokat a témáról, a TV2 Mokka című műsorában dolgozta fel az ügy néhány aspektusát – ezekkel a feldolgozásokkal külön foglalkozunk.

6 A bulvárlapokkal, a kereskedelmi médiával és a vidéki újságokkal kapcsolatos médiafogyasztási adatokat alapul véve.

7 Munk Veronika: Nem tűnt fel senkinek a gyerekgyalázás, Index, 2010. október 19.  
[http://index.hu/belfold/2010/10/19/nem\\_tunt\\_fel\\_hogy\\_allatokkal\\_kenyszeritik\\_kozosulesre\\_a\\_gyereket/](http://index.hu/belfold/2010/10/19/nem_tunt_fel_hogy_allatokkal_kenyszeritik_kozosulesre_a_gyereket/)  
Munk Veronika: Nincs következménye a borsodi gyerekgyalázásnak, Index, 2010. november 2.  
[http://index.hu/belfold/2010/11/02/mindenki\\_helyen\\_van\\_es\\_teszi\\_a\\_dolgot/](http://index.hu/belfold/2010/11/02/mindenki_helyen_van_es_teszi_a_dolgot/)

8 Kárász Róbert kérdése a meghívott kriminálpszichológus szakértőhöz, TV2 – Mokka, 2011. május 4.

## Az eset

Éveken át zaklatta és verte négy gyerekét egy asszony és férje, valamint a férfi apja. A 43 éves férfi, 35 éves felesége és a férfi 68 éves apja közös háztartásban, együtt nevelte 2008-ig a négy kiskorú fiút, akik akkor 10, 9, 8 és 4 évesek voltak. A vádlottak mindhárman rendszeresen bántalmazták és szexuális aktusokra kényszerítették a gyerekeket. Még a család kutyájával is fajtalankodásra kényszerítették őket, később az állattal brutális kínzások közepette végeztek a gyerekek szemé láttára. Egyszer az apa a tízéves kisfiú hátára úgy ráütött, hogy annak nyoma egy hétig látszott, így az iskolában is észrevették. Ekkor figyelmeztették a szülőket a gyermekvédelmi hatóságok. A bántalmazások azonban nem szűntek meg. A szülők és a nagypapa rendszeresen pusztá kézzel vagy seprűnyéllel, bodzavesszővel ütlegették a gyerekeket. A sérüléseket az óvodás korú kicsin is észlelték a kívülállók. A négy gyermeket 2008-ban kiemelték a családból, majd nevelőszülőkhöz kerültek, nekik számoltak be a velük évek alatt megtörtént szörnyűségekről. A gyerekek pszichiátriai gondozásra szorulnak, súlyos magatartászavarokkal küszködnek, folyamatos gyógyszeres kezelés alatt állnak.

Az ügyben a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség emelt vádat. 2011. május elején az első fokú bíróság szemérem elleni erőszak büntette és más bűncselekmények miatt 14, 12, illetve 10 év fegyházbüntetésre ítélte a három felnőttet.

## Bűnügyi tudósítások

2010. január 1. és 2011. május 30. között tíz különböző, családon belül elkövetett, szexuális gyermekbántalmazással összefüggő magyarországi esetről számolt be a média<sup>9</sup>. Ezek a megjelenések szinte kivétel nélkül a bűnügyi tudósítás műfajába tartoznak. Egy-két sajtótermék esetenként pszichológusi véleménnyel is kiegészítette a tudósítást, de a megelőzés lehetőségeivel, a hatóságok vagy a környezet felelősségének kérdésével, a rendszerszintű problémákkal vagy a látencia mértékével egyik sem foglalkozott.

Ezen esetek közül talán a Rásonysápberencsén történt a legsúlyosabb. Ez a tény azonban nem változtatta meg a szerkesztői gyakorlatot szinte egyik sajtóterméknél sem. Erről az ügyről is úgy számoltak be, mint a többiről: tömör bűnügyi tudósítás formájában. Valószínűleg ehhez hozzájárul az is, hogy a gyerekbántalmazás, a családon belüli erőszak témájában a sajtómegjelenések jelentős részében eleve az igazságszolgáltatási eljárásokhoz kapcsolódnak: vagy azért, mert arról tudósítanak, vagy azért, mert az adja az apropót. A rásonysápberencsi történet is az ügyészi vádemelés bejelentésével, a megyei főügyészség tájékoztatása után került be a sajtóba és váltott ki széleskörű, de felszínes és gyors lefutású médiaérdeklődést.

Mindez azért érdekes, mert a vizsgált időszakban számos médiatermék foglalkozott a családon belüli erőszak, a szexuális gyermekbántalmazás problémájával általánosabb szinten<sup>10</sup>. Úgy tűnik azonban, hogy ha a bántalmazás, molesztálás témája rendőrségi, ügyészségi vagy bírósági forrásból érkezik a szerkesztőségbe, akkor „hétköznapi” bűnügyi hírként dolgozzák fel, és nem keresik benne a mélyebb társadalmi összefüggéseket.

Három kivételt leszámítva a rásonysápberencsi eset is ezt az utat járta be. A 2010. október 8-án megjelent MTI-hírt még aznap átvette több online média (Index, Origo, Borsod Online, Metropol, Magyar Nemzet Online, a Ma.hu),

9 Ha a keresést nem szűkítjük a családon belüli esetekre, akkor az abúzusokat főleg a pedofília tárgykörében említi a sajtó. Ezeknek a tárgyalása részben eltér a családon belül elkövetett esetektől, ennek legfőbb oka valószínűleg az, hogy a pedofíliával összefüggő sajtómegjelenések jelentős hányada egyházi esetekkel volt kapcsolatos, és ezek a tudósítások foglalkoznak ezzel a kontextussal is. Érdekes emellett, hogy a nem családon belüli pedofil esetek körében sokkal több a nemzetközi forrásból átvett anyag.

10 Példák: Együtt az erőszak ellen, Bihari Napló, 2010. december 09.

Családban marad? "Csak egy pofon csattant el", Dunaújvárosi Hírlap, 2010.november 05.

Családi pokol, Délmagyarország, 2010. november 26.

Félmillió nő retteg otthonában, Új Ász, 2010.november 30.

Újra divat a verés?, Nők Lapja, 2010.október 24.

Ami kiderül: az a jéghegy csúcsa..., Észak-Magyarország, 2011. március 30.



illetve a Klub Rádió. Másnap ugyanennek az MTI anyagnak a feldolgozása jelent meg a Magyar Hírlapban, a Borsban, az Új Ászban. Hasonlóképpen, a történet későbbi folytatásai során (előzetes fogva tartás megszüntetése, elsőfokú ítélet meghozatala) is az MTI híradását közzölték az egyes sajtótermékek.

## RÉSZLETESEBB FELDOLGOZÁSOK

Négy olyan sajtóterméket találtunk, amely az ügyet a bűnügyi tudósításnál részletesebben dolgozta fel.

### Bors

Az újság az előzetes fogva tartás megszüntetése után hosszabb anyagot<sup>11</sup> közölt az ügyről (októberben itt is csak az MTI tudósítás pár soros változata jelent meg). Először erős jelzőket (szörnyetegek, szadista család) használva felelevenítette az esetet, majd beszámolt a lap munkatársának helyszíni élményeiről<sup>12</sup>.

### TV2 – Mokka

A TV2 műsora kétszer is foglalkozott az ügygel. A 2010. október 20-i adásban a műsorvezető először a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei ügyészség szóvivőjét kérdezte, ekkor az alapinformációk hangzottak el, amelyek az MTI anyagból már ismertek voltak. Ezután stúdióbeszélgetés formájában, meghívott kriminálpszichológussal beszélgettek az esetről. A pár perces diskurzusban leginkább az aberrációról, az elkövetők személyiségzavarairól és a gyerekek traumájáról, lehetséges gyógyulásáról esett szó.

A 2011. május 4-i adásban felvettelt mutattak be az első fokú ítélet kihirdetéséről. Utána ismét a kriminálpszichológus segítségével értékelték a fejleményeket. A beszélgetésben a szakértő elképzelhetetlennek tartotta, hogy a gyerekek kitalálták volna a történetet. A műsorban később azt tárgyalták, hogy a gyerekek milyen segítségnyújtás esetén és milyen esélyekkel tudják feldolgozni a traumát. Végül a műsorvezető megkérdezte, hogy a gyermekvédelmi szolgálatok nem reagáltak-e túl későn. „Ez nem a gyermekvédelmi szolgálaton múlt” – hangzott a válasz.

### Origo

Az internetes portál helyszíni riportot<sup>13</sup> készített. A cikk nem a „mi történt” vagy a „hogyan történhetett ilyen” kérdésekre kereste a választ, hanem bemutatta azt a kistelepi közegét, amelyben nem hiszik el, hogy a történet igaz lehet. A riport nem foglal állást, de a cikkben megjelenő helyi lakosok mondatai pontosan megmutatják, miért nem reagál megfelelően a környezet a bántalmazásos esetekre. Először is, mert a kisebb bántalmazás sokaknál nem számít tabunak: „De hát melyik szülő nem üti meg néha a gyerekét? – kérdezte egyikük. Senki ne mondja, hogy nem csaphatok rá időnként a gyerekekre – fogalmazott egy másik.” Másrészt, mert a többség számára egyszerűen elképzelhetetlen, hogy valaki, akit ismernek, akivel rendszeresen találkoznak, a vádban szereplő dolgokat csinálja: „Épesű ember ezt nem hiszi el”.

11 Állatszexre kényszerítették gyermekeiket. Szabaddalban a megvádolt szülők, Bors, 2010. december 16.

12 „A Bors felkereste a közös házban élő M. családot, munkatársunknak a nagypapa nyitott ajtót.

– Egy szó sem igaz az egészről – szögezte az idős férfi. – Aljas rágalom! Soha nem lennénk képesek ilyen borzalmakra. A gyerekeket elvették tőlünk, nevelőszülőkhöz kerültek, ők találták ki ezt az egészet.

A nagypát követve lépett ki a házból az anya. – Sárba tiportak bennünket, elvették a becsületünket, miért nem tudnak békén hagyni?! – mondta az asszony, majd kisvártatva az édesapa is megjelent.

– Takarodjanak innen, azonnal tűnjenek el! – ordította magából kikelve M. Béla, akit felesége fogott vissza a támadástól.”

13 Wirth Zsuzsanna: Egy egész falu kételkedik a brutális gyermekmlesztálásban, Origo, 2010. december 14.

<http://www.origo.hu/itthon/20101214-riport-rasonysapberencsrol-kiengedtek-az-elozetes-letartoztatasirol-a-gyerekmolestalassal-vadolt-szuloket.html>

## Index

A legkomolyabb cikksorozatot az Index jelentette meg a témában. Beszámolt az ügy minden fejleményéről, de emellett két fontos írást is közölt, melyek a rendszerrel, a döntéshozók és a gyermekvédelmi szolgálatok felelősségével is foglalkoztak. A cikkek szerzője összehasonlította a rasonysápberencsi ügyre adott hivatalos reakciókat (Nemzeti Erőforrás Minisztérium szociális, család- és ifjúsági ügyekért felelős államtitkárság: „Mindenki a helyén van, és teszi a dolgát.”) egy korábbi hasonló angliai esettel, amelynek következtében szakértői bizottság alakult, amely jelentést készített, s azokat, akik nem megfelelően jártak el, elbocsátották. Az Indexen közölt írások bemutatják a hazai ellátórendszer problémáit, a gyermekvédelmi hálózat leterheltségét, a különböző szakértői csoportok közötti konfliktusokat. Összességében elmondható, hogy egyedül ezek az összeállítások végezték el azt a munkát, amely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a közvélemény nyomást tudjon gyakorolni a hatóságokra és a döntéshozókra, illetve hogy az emberek jobban értsék, mi történik egyes családokban, milyen jelekből ismerhetik fel a bántalmazást, és mi a teendőjük ezekben az esetekben.

## 7. KÖVETKEZTETÉSEK

### HIÁNYOSSÁGOK A JOG TERÜLETÉN

- A jogi szabályozás számos helyen problémás. Megfelelő védelmet csak a tizenkét év alatti gyerekek kapnak, az idősebbek csak minősített esetben. Az eljárás a legtöbb esetben magánindítványhoz kötött, ami emberi jogi problémákat vet fel. A törvények nincsenek összhangban az ENSZ gyermekjogi egyezményének 19. cikkével, mely arra kötelezi az államot, hogy mindent tegyen meg annak érdekében, hogy a gyerekeket megvédje az erőszak minden formájától.
- A hatékony fellépés érdekében szükség volna a gyermekpornográfia ügyekkel kapcsolatos ajánlásokra, módszertani levelekre és protokollokra, melyek segíthetnék az eljáró hatóság munkáját.
- A gyerekprostitúciót hiába tiltja a törvény, a gyakorlatban csak elvétve szankcionálják az ilyen eseteket, miközben nemzetközi kutatásokból lehet tudni, hogy a prostitúcióba való bekerülés átlagos életkora tizennégy év. Ráadásul a szabálysértési törvény 2010-es módosítása óta kiskorú prostituáltat is őrizetbe lehet venni, ha nem engedélyezett helyen áll. A hatóságok tehát nem biztosítják a megfelelő védelmet, hanem újabb terhekkel, sőt büntetéssel sújtják a prostitúcióba került gyermekeket. Ez egyébként gyökeresen ellentmond a New York-i egyezménynek is, melyet Magyarország 1955-ben írt alá.
- A jelenlegi szabályozás nem teljes körű, nem kap megfelelő hangsúlyt a bizalmi, a hatalmi személy által elkövetett erőszak, mert csak részben értelmezhető jelen jogi keretek között. A gyerekeknek nyújtott védelem, támogatás az eljárás előtt, közben és után nem megoldott.

### HIÁNYOSSÁGOK AZ ELJÁRÁSI MUNKÁBAN

- Nincsenek az ilyen ügyek nyomozására, illetve a gyermekek kihallgatására vonatkozó, olyan kötelező érvényű rendelkezések vagy protokollok, amelyeket speciálisan az ilyen áldozatok szükségleteinek és traumatizáltságának figyelembe vételével alakítottak volna ki.
- Hatékonyabb nyomozásra, a bizonyítékok szélesebb körű begyűjtésére volna szükség. A nyomozás túlzott mértékben fókuszál az érintettek tanúvallomására, és erre alapozza a bizonyítást. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy



- nincsen hatékony eljárás arra az esetre sem, amikor az eljárás ugyan hivatalból – tehát nem magánindítványra – indul, azonban a szülő félelemből él a közeli hozzátartozókat megillető tanúvallomás-megtagadási joggal.
- Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a gyerekek ellen a családban elkövetett ügyek felderítésére, illetve a statisztikában differenciálni kell az „idegen” kategóriát.

## A SZOCIÁLIS ELLÁTÁS ÉS AZ ISKOLAI FELMÉRÉS TAPASZTALATAI

- A gyerekek ellen elkövetett szexuális visszaélés még mindig tabunak számít, a téma a pszichológusok és a szociális munkások képzésébe nincsen beépítve, így a szakemberek nincsenek felkészülve rá, nem veszik észre a jeleket, vagy ha észre is veszik, könnyen megijedhetnek tőle, hiszen nincsenek ismereteik arról, hogy mi a teendő.
- A gyermekáldozatok védelme és felépülésének segítése nem megoldott.
- A gyermekvédelmi jelzőrendszer nem működik, a pedagógusok sokszor bizonytalanok azzal kapcsolatban, hogy mi a helyes.
- A probléma sok gyereket érint. Az iskolásokat érdekli a téma, és szívesen beszélnének róla.

## A MÉDIAELEMZÉS TAPASZTALATAI

- Alig jelennek meg a témában olyan átfogó cikkek, melyek a szikár tényeken és a bulváros feldolgozáson túl, mélyrehatóbb anyagokkal mutatják be ezt a súlyos társadalmi problémát, rávilágítanak a gyermekvédelmi rendszer hiányosságaira, a megelőzés lehetőségeire és a lakókörnyezetben élők felelősségére, ezáltal felhívják a közvélemény figyelmét a gyermekjogok hatékonyabb érvényesítésének szükségességére.